

29 MEI 2024

ACCOUNTANTSVERSLAG 2023

Provincie Noord-Brabant

IBDO

Aanbiedingsbrief

Aan:

Provinciale Staten van de
provincie Noord-Brabant
T.a.v. mr. K.A.E. ten Cate, griffier
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH

Eindhoven, 29 mei 2024

Kenmerk: 1009912/RdLvW/SP/240248

Ter informatie

De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA

VOLGENDE PAGINA

INHOUDSOPGAVE

DASHBOARD

Geachte leden van de Provinciale Staten,

Wij hebben de jaarrekening 2023 van de provincie Noord-Brabant gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 6 oktober 2023, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2023. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole opgenomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2023 van de provincie Noord-Brabant.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke functionarissen binnen de ambtelijke organisatie, de algemeen directeur en de verantwoordelijke gedeputeerde. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan de Gedeputeerde Staten.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening is jaarlijks een behoorlijke uitdaging. Dit jaar was er een speciale toevoeging, namelijk de rechtmatigheidsverantwoording. We willen graag alle betrokken medewerkers van de provincie Noord-Brabant bedanken voor hun constructieve en prettige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. D.O. Meeuwissen RA
Partner en extern accountant provincie Noord-Brabant

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD ACCOUNTANTSCONTROLE

2. UITKOMSTEN JAARREKENINGCONTROLE

3. RESULTAAT & FINANCIËLE POSITIE

4. OVERIGE BEVINDINGEN

BIJLAGEN

1. Dashboard

1.1 Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING		RECHTMATIGHEID, FRAUDE EN CONTINUITEIT	RESULTAAT 2023		
▶ De jaarrekening van de provincie Noord-Brabant geeft een getrouwe weergave van de omvang en samenstelling van zowel de baten en de lasten van 2023 als van de activa en passiva op 31 december 2023, evenals de financiële positie aan het einde van het boekjaar. ▶ De gehanteerde materialiteit voor fouten bedraagt € 14,2 mln. Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële onjuistheden. De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV en de WNT worden nageleefd. ▶ Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage vastgesteld.		▶ De rechtmatigheidsverantwoording geeft een getrouw beeld. ▶ De provincie is bezig met het verminderen van frauderisico's en het bevorderen van een integere werkomgeving. Er wordt gewerkt aan een beleidsregel, er komt een coördinator en adviseur weerbare organisatie en er wordt ook een centraal meldpunt opgericht. ▶ Geen fraude of vermoedens van fraude bij interne beheersing door GS of management gevonden tijdens onze werkzaamheden. ▶ Onze werkzaamheden hebben geen strijdige informatie opgeleverd met de aannames van GS voor normale bedrijfsvoering.	▶ Resultaat 2023 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 96,6 miljoen positief. ▶ Het positieve resultaat wordt sterk beïnvloed door een onderschrijding van de lasten als gevolg van een tweetal eenmalige bijzondere posten. ▶ Reëel ramen blijft niettemin een aandachtspunt met focus op de actieve prognoses gedurende het jaar.		
OVERIGE BEVINDINGEN EN ONTWIKKELINGEN		ADVIES AAN PS	UW FINANCIËLE POSITIE		
▶ Schattingen zijn neutraal en daarmee reëel. Wij hebben geen controleverschillen naar aanleiding van deze schattingen. ▶ De voorziening Nazorgfonds wordt omgezet in een reserve Nazorgfonds, omdat er op korte termijn geen bijstortingen worden verwacht. ▶ Er zijn meerdere claims ingediend in het kader van gewijzigd beleid m.b.t. ruimtelijke ordening, waarvan het onduidelijk is of dit leidt tot aansprakelijkheid van de provincie en wat de omvang van deze claims is. Een voorziening van € 725.000 is getroffen voor ontvangen claims planschade in afwachting van de afwikkeling. ▶ Nagenoeg alle leningen zijn afgedekt via garanties, een reserve of voorziening. Risico is zeer beperkt.		▶ Besteed voldoende aandacht aan het bestuderen van belangrijke verbonden partijen. ▶ Wees kritisch op de formulering van onttrekkingen aan reserves bij het vaststellen van instellingsbesluiten.	▶ De provincie heeft een zeer goede financiële positie. ▶ Ratio weerstandsvermogen 0,9 blijft binnen de door PS vastgestelde bandbreedte van 0,75 - 1,25.		
DASHBOARD		JAARREKENING	FINANCIËLE POSITIE	BEVINDINGEN	BIJLAGEN

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

- 2.1 Strekking van de controleverklaring 2023
- 2.2 Fraude, non-compliance en continuïteit
- 2.3 Rechtmatigheidsverantwoording 2023
- 2.4 Risico's leningenportfeuille

2.1 Strekking van de controleverklaring

De jaarrekening van provincie Noord-Brabant geeft een getrouwe weergave van de omvang en samenstelling van zowel de baten en de lasten van 2023 als van de activa en passiva op 31 december 2023, evenals de financiële positie aan het einde van het boekjaar

Wij hebben bij de jaarrekening 2023, inclusief SiSa-bijlage, van de provincie Noord-Brabant een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Dit betekent dat wij van oordeel zijn dat de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording) een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva per 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV).

Tijdens de controle zijn diverse controleverschillen geconstateerd die door de provincie zijn gecorrigeerd. Daarnaast hebben wij onderstaande verschillen geconstateerd welke niet zijn verwerkt in de jaarrekening. Wij zijn met de Provinciale Staten overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 500.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING (x € 1.000)	FOUTEN	ONZEKERHEDEN
Getrouwheid		
Nagekomen facturen met betrekking tot 2023 na afsluiten van het boekjaar in de administratie. Conform de reguliere afsluitprocedure worden deze facturen verwerkt in het boekjaar 2024.	3.053	-
Uitgaven uit hoofde van de bijdragen regeling - bijdrage valt niet onder de bijdrageverordening of er is een bijdrage verstrekt waarvoor nog geen bijdrageregeling is opgesteld. Dit betreft onder meer een bijdrage van € 968.000 aan Rijkswaterstaat.	-/- 1.122	-
Totaal	1.931	-
Materialiteit (1% voor fouten, 3% voor onzekerheden)	14.200	42.600
Uitvoeringsmaterialiteit (80% van de materialiteit)	11.360	
Door de Provinciale Staten vastgestelde rapporteringstolerantie	500	

Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een goedkeurende controleverklaring verstrekt met betrekking tot de getrouwheid.

De provincie is bezig met het verminderen van frauderisico's en het bevorderen van een integere werkomgeving. Er wordt gewerkt aan een beleidsregel en er komt een coördinator en adviseur weerbare organisatie om maatregelen te ontwikkelen en implementeren. Er wordt ook een centraal meldpunt opgericht

Geen fraude of vermoedens van fraude bij interne beheersing door GS of management gevonden tijdens onze werkzaamheden

Onze werkzaamheden hebben geen strijdige informatie opgeleverd met de aannames van GS voor normale bedrijfsvoering

Fraude en non-compliance

Het college is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en verminderen van frauderisico's, en er zijn meerdere momenten geweest waarop er over dit onderwerp van gedachten is gewisseld. Tijdens deze besprekingen is er gekeken naar de mogelijke risico's en situaties van fraude en non-compliance aan de hand van een frauderisicoanalyse van team Concern Control & Auditing en een compliance vragenlijst. De observaties die hierbij zijn gedaan, zijn onder andere dat de frauderisicoanalyse is geactualiseerd, de organisatie beschikt over een gedragscode, klokkenluidersregeling en incidentenregistratie.

Het fraudeprotocol en responsplan zijn goed ontvangen binnen het Directieteam, en zullen nu worden uitgewerkt tot een beleidsregel. Deze beleidsregel zal worden vastgesteld door GS en ter kennisname worden verstrekt aan PS. De provincie is momenteel bezig is met het oprichten van een centraal meldpunt. Dit meldpunt is bedoeld voor het melden van verschillende soorten meldingen binnen de thema's Weerbaarheid & Integriteit, waaronder ook vermoedens van fraude. De coördinator en adviseur weerbare organisatie zullen verantwoordelijk zijn voor de verdere implementatie en uitvoering van het centraal meldpunt. Door dit meldpunt te creëren, geeft de provincie aan dat zij serieus werk willen maken van het verminderen van frauderisico's en het bevorderen van een integere werkomgeving. Dit is een belangrijke stap in het verminderen van frauderisico's en het bevorderen van een integere werkomgeving binnen de provincie.

Bij het plannen van de jaarrekeningcontrole wordt er rekening gehouden met het risico dat de jaarrekening onjuistheden van materieel belang kan bevatten als gevolg van fraude en onregelmatigheden. Om dit risico te verminderen, worden er verschillende maatregelen genomen, waaronder het bespreken van mogelijke frauderisico's en -situaties met verschillende personen binnen de provincie Noord-Brabant en het bekijken van de toelichtingen in de jaarstukken die zijn opgesteld door Gedeputeerde Staten. Hierbij hebben wij specifiek aandacht besteed aan de veronderstelling dat er bij de opbrengstverantwoording frauderisico's bestaan. Wij hebben in onze controleverklaring melding gemaakt van de belangrijkste frauderisico's en hoe wij deze hebben geadresseerd. Tijdens de controle van boekjaar 2023 betroffen dat de volgende risico's:

- ▶ Ongebruikelijke memoriaalboekingen bij het opstellen van de jaarstukken teneinde te voldoen aan de door PS gestelde kaders (voorgeschreven risico op basis van de controlestandaard 240); en
- ▶ Ontvangen opbrengsten uit specifieke uitkering van het Rijk onterecht verantwoord onder de overlopende passiva in plaats van in de baten om daarmee opbrengsten te verschuiven naar de toekomst.

Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de frauderisico's en de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2023. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor materiële fraude(risico's) of vermoedens van materiële fraude(risico's).

Continuïteit

Elke provincie in Nederland wordt door de staat gegarandeerd, wat betekent dat een provincie formeel niet failliet kan gaan. Het Rijk moet bijspringen als dat nodig is. Crediteuren en andere belanghebbenden worden nooit benadeeld door een faillissement. Desondanks is de financiële positie van de provincie belangrijk vanuit het perspectief van de statenleden. Met de invoering van de aangepaste Nederlandse Standaard 700 dienen accountants voor provincies in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen te rapporteren over de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze werkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen van GS over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten.

2.3 Rechtmatigheidsverantwoording

In 2023 is er voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen in de jaarrekening van het college. Onze taak is om de getrouwheid van deze verantwoording te controleren. We hebben vastgesteld dat deze verantwoording een getrouw beeld geeft en dat het oordeel van het college toereikend is onderbouwd. De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld in overeenstemming met de afspraken die gemaakt zijn tussen PS en GS. Deze afspraken zijn vastgelegd in de diverse verordeningen en het normenkader van de provincie die door PS zijn vastgesteld. PS heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 1% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 14,2 mln. Blijkens de rechtmatigheidsverantwoording is GS van mening dat de in deze jaarstukken verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens. Het rechtmatigheidsoordeel van GS richt zich op een drietal criteria die wij hieronder nader hebben toegelicht.

OMSCHRIJVING (x € 1.000)	ONRECHTMATIGHEDEN
Totaal aan begrotingsonrechtmatigheden € 83,0 mln. waarvan € 74,3 mln. acceptabel	83.036
Aanbestedingsonrechtmatigheden	1.073
Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	-
Totaal	84.109
Verantwoordingsgrens (1% voor afwijkingen)	14.200
Door de Provinciale Staten vastgestelde rapportagegrens	500

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium houdt rekening met het budgetrecht van PS. Overschrijdingen van de lasten en investeringsbudgetten zijn onrechtmatig volgens de Provinciewet en worden gesplitst in acceptabel en niet acceptabel. Overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten (en investeringsbudgetten) zijn onrechtmatig wanneer ze niet tijdig zijn gemeld aan PS. Dit tweede element was vorig jaar nog niet van toepassing bij de controle van de begrotingsrechtmatigheid door de accountant. Het meetellen van begrotingsonrechtmatigheden die als acceptabel zijn aangemerkt is een verandering ten opzichte van voorgaande jaren. De rechtmatigheidsverantwoording gaat daarmee verder dan de rapportage van de accountant in voorgaande jaren. De financiële verordening bevat afspraken tussen PS en GS over wanneer overschrijdingen in een begrotingswijziging aan PS moeten worden voorgelegd. De begrotingsonrechtmatigheden van de provincie zijn boven de verantwoordingsgrens uitgekomen. Het college heeft dit vermeld in de rechtmatigheidsverantwoording en in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht.

Voorwaarden criterium

GS toetst bij de uitvoering van haar controlewerkzaamheden of bij de uitvoering van financiële beheershandelingen binnen de geldende wet- en regelgeving is gehandeld. De relevante wet- en regelgeving is tussen het college en PS afgestemd door middel van het normenkader. Het voorwaarden criterium is met name relevant bij de processen: subsidieverstrekingen en aanbestedingen. Indien is vast komen te staan dat de provincie niet aan het voorwaarden criterium heeft voldaan is sprake van een onrechtmatigheid.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Het college beoordeelt of wet- en regelgeving omtrent misbruik en oneigenlijk gebruik worden nageleefd. Hiervoor wordt gekeken naar verplichte handhaving en maatregelen binnen de provincie. In de paragraaf bedrijfsvoering is toegelicht dat er geen bevindingen als gevolg van misbruik en oneigenlijk gebruik zijn.

De rechtmatigheidsverantwoording van provincie Noord-Brabant geeft een getrouw beeld

2.4 Risico's leningenportefeuille

Actualisatie thema risico's in de leningenportefeuille

Definitie financieel risico

Beperkt risico op leningen decentrale overheden

Nagenoeg alle leningen zijn afgedekt via garanties, een reserve of voorziening

Risico op materiële afboekingen is zeer beperkt

Speerpunten

De commissie sturen en verantwoorden heeft bij het opstellen van speerpunten voor de jaarrekening controle van boekjaar 2023 de risico's op leningen aan decentrale overheden als een van de speerpunten aangemerkt. Wij hebben bij onze controlewerkzaamheden mede naar aanleiding van dit speerpunt diepgaande werkzaamheden uitgevoerd op de door de provincie uitgezette leningen. Onderstaand hebben wij het thema risico op de leningenportefeuille, een thema eerder besproken in de boardletters 2022 en 2023, en het accountantsverslag van 2022, voorzien van een actualisatie.

Risico's gemoeid met het verstrekken van leningen

Financieel risico op de leningen wordt gedefinieerd als: *het risico dat de provincie het uitgeleende geld niet terugkrijgt doordat leningen niet zijn afgedekt via een garantstelling, recht van hypotheek, pand of enige andere vorm van onderpand, de risicoreserve of voorziening.*

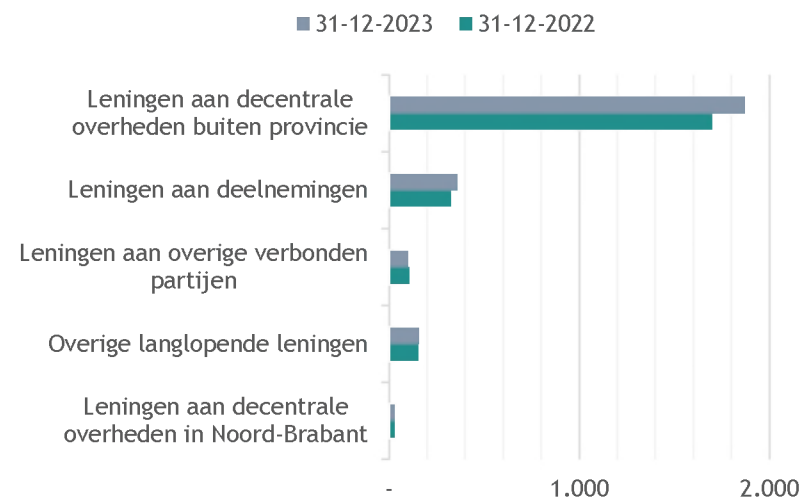
De leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant zijn toegenomen van circa € 1,7 miljard naar € 1,87 miljard. Deze leningen zijn verstrekt vanuit de immunisatieportefeuille waarbij het financieel risico zeer laag (nihil) is. Dit omdat het leningen aan decentrale overheden betreffen die per definitie niet failliet kunnen gaan. Feitelijk is het zo dat bij elke gemeente het Rijk garant staat. Met andere woorden: een gemeente kan formeel gezien niet failliet gaan. In de basis zullen de gaten in de exploitaties van gemeenten dan ook gedicht worden met financiering vanuit hogere overheidsorganen óf door het opleggen van meer belastingen. Het gevolg hiervan is dat de provincie of andere crediteuren niet benadeeld kunnen worden door een faillissement.

Afdekken risico's met garantstellingen, verliesvoorziening en reserves

De leningen in het kader van de publieke taak zoals opgenomen in de jaarrekening 2023, zijn door de ambtelijke organisatie individueel beoordeeld en afgedekt door garantstellingen of onderpanden als waarborg, verliesvoorzieningen en afdekking middels de risicoreserve of de reserve ontwikkelbedrijf. Hierbij wordt op basis van een analyse de kans en impact van een risico beoordeeld. Ten opzichte van eerdere jaren constateren wij dat uw organisatie hierin een stap heeft gezet wat betreft het in kaart brengen van de aanwezige waarborgen, garanties en zekerheden. Deze zekerhedenadministratie is een waardevolle toevoeging om risico's in te schatten binnen uw organisatie.

Het risico op een materiële afboeking als gevolg van oninbaarheid is zeer beperkt. Per eind 2023 is op de portefeuille aan leningen, welke niet zijn uitgegeven aan overige overheidsinstellingen, voor een bedrag van circa € 40 miljoen aan uitstaande bedragen niet afgedekt in enige reserve of voorziening. In nagenoeg alle gevallen is het risico op deze leningen afgedekt middels een recht van hypotheek of pand. Dit betreft leningen die op basis van eerdergenoemde risicoanalyse als zeer laag risico zijn ingeschat met een individueel beperkte omvang.

Verstreckte geldleningen zoals verantwoord in de jaarstukken 2023 (miljoenen Euro's)

3. Resultaat & financiële positie

3.1 Resultaat 2023 per programma

3.2 Ons beeld van uw financiële positie

3.1 Resultaat 2023 per programma

Resultaat 2023
ten opzichte van de
gewijzigde begroting
bedraagt € 96,6
miljoen

Het resultaat van provincie Noord-Brabant over het jaar 2023 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 96,6 miljoen voordelig.

Het verschil tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten is aanzienlijk, waarbij de begrote lasten na wijziging circa € 949 miljoen bedroegen en de werkelijke lasten in 2023 circa € 814 miljoen. Dit resulteert in een onderschrijding van € 136 miljoen (14%). De gerealiseerde baten ad € 971 miljoen vallen € 30 miljoen lager uit dan begroot. Voor een analyse per programma verwijzen wij naar de Toelichting overzicht van lasten en baten/verschillenanalyse op pagina 181 van de jaarrekening.

Op hoofdlijnen vallen ons de volgende zaken op:

Ontwikkeling van het saldo van baten en lasten afgelopen 3 jaar

(x 1.000)	2021	2022	2023
Saldo van baten en lasten	148.371	100.503	157.954

Ontwikkeling van het saldo 2023

(x 1.000)	PRIMITIEVE BEGROTING	BEGROTING NA WIJZIGINGEN	JAARREKENING
Saldo van baten en lasten 2023	-/-84.727	52.682	157.954

De gerealiseerde onderschrijding van de lasten van circa € 136 miljoen wordt sterk beïnvloed door een tweetal bijzondere posten. Dit betreft een correctieboeking van € 46 miljoen die toeziet op een Rijksbijdrage voor de N69 en de stelpost vrije begrotingsruimte voor circa € 59 miljoen die is doorgeschoven. Hiermee is € 105 miljoen aan onderbesteding toe te schrijven aan eenmalige effecten. Na correctie hiervoor is het verschil in lasten ten opzichte van de begroting na wijzigingen nog circa € 31 miljoen (circa 3,7% van de begroting na wijzigingen). Het verschil in baten bedraagt nog circa € 15 miljoen (circa 1,6% van de begroting na wijzigingen).

Meer gedetailleerd, op programmaniveau, zien we nog wel grote mutaties van primitieve begroting tot jaarrekening. Dit kan duiden op een zekere mate van planningsoptimisme, waarbij de begroting te ambitieus is opgesteld. De uitdaging blijft dan ook vooral het realiseren van de geplande ambities die in de begroting zijn opgenomen. Dit vergt een goede uitvoeringskracht om de gestelde doelen daadwerkelijk te behalen.

Wij vragen blijvend aandacht voor het reëel ramen. Uit de analyse van de ontwikkeling van het saldo 2023 kan afgeleid worden dat dit jaar twee oorzaken het beeld verstoren. Deze zijn hierboven toegelicht. Rekening houdend met deze verstoringen valt te concluderen dat een stap is gezet in het verlagen van de onderbesteding ten opzichte van de begroting na wijzigingen.

Reëel ramen is een
blijvend aandachtspunt
met aandacht voor de
actieve prognoses
gedurende het jaar

3.2 Ons beeld van uw financiële positie

Kengetallen moeten in relatie tot elkaar worden gezien

Ratio weerstandsvermogen 0,9 blijft binnen de door PS vastgestelde bandbreedte van 0,75 - 1,25

De provincie heeft een zeer goede financiële positie.

De structurele baten zijn hoger dan de structurele lasten. De structurele exploitatie ruimte bedraagt 25,8%

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden geschetst van de financiële positie van de provincie Noord-Brabant. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Weerstandsvermogen provincie Noord-Brabant blijft binnen bandbreedte

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft GS een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 206,5 miljoen. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De provincie Noord-Brabant heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 228,2 (2022: € 217,8 miljoen). Het weerstandsvermogen heeft per 31 december 2023 een ratio van 0,9. De ratio weerstandsvermogen blijft daarmee binnen de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 0,75 - 1,25.

Solvabiliteit en netto schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2023 84,4% (2022: 83,3%). Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de provincie in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen.

De netto schuldquote bedraagt -/-116,4% (2022: -/- 140%). De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Een negatieve schuldquote geeft aan dat sprake is van een overschot aan middelen.

Zowel de solvabiliteit als de netto schuldquote van de provincie Noord-Brabant duiden op een zeer goede financiële positie.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte bedraagt in 2023 25,8% (2022: 22,6%). De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de provincie in staat is om de eigen lasten te dragen. Hierbij geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de provincie in staat is om haar structurele lasten te dragen. De provincie Noord-Brabant is in staat om haar structurele lasten te dragen.

4. Overige bevindingen

- 4.1 BBV, WNT en SiSa
- 4.2 Significante schattingsposten
- 4.3 Belangrijkste bevinden en adviezen
- 4.4 Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025

BBV wordt nageleefd

Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)

Wij hebben vastgesteld dat provincie Noord-Brabant de wettelijke verslaggevingsregels (BBV) heeft nageleefd.

Wet Open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparaagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) is voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het BBV. De openbaarheidsparaagraaf Woo moet in de begroting en jaarstukken worden opgenomen via een afzonderlijke paraagraaf, zoals de in artikelen 9 en 26 van het BBV genoemde paragrafen. Deze verplichting gold reeds voor de jaarstukken 2022. Wij hebben vastgesteld dat de provincie Noord-Brabant deze paraagraaf opgenomen heeft in de jaarstukken 2023.

Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor provincies geldt dat de secretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2023 niet meer bedragen dan € 223.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.

Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien de GS geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 van de provincie Noord-Brabant niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2023 van de provincie Noord-Brabant voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2023. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie tevens bijlage B.

Wij zien een landelijke trend dat Ministeries steeds vaker een Specifieke regeling kiezen voor het verstrekken van subsidies aan decentrale overheden. Het aantal SiSa-regelingen is daardoor exponentieel toegenomen. Voor uw provincie is sprake van 48 SiSa-regelingen in 2023 tegenover 2 SiSa-regelingen in het eerste controlejaar 2019. Dit geeft een hoge druk op de organisatie binnen provincie, andere decentrale overheden en de accountantskantoren.

WNT-verantwoording
voldoet aan de
vereisten

Geen bevindingen
SiSa-bijlage

Exponentiele toename
aantal SiSa-regelingen

4.2 Significante schattingsposten

Schattingen zijn in het algemeen neutraal en daarmee reëel.

Wij hebben geen controleverschillen naar aanleiding van deze schattingen

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening, is dat GS met de organisatie schattingen moet maken. Bepaalde schattingen kennen een (additionele) schattingsonzekerheid en zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en doordat zij een hoge mate van schattingsonzekerheid vertonen. Dit laatste betekent dat de schatting vatbaar is voor een inherent gebrek aan nauwkeurigheid in de waardering.

Een goed inzicht in de jaarrekening vereist kennis van deze posten. Als onderdeel van de controle hebben wij de oordeelsvormingen en besluiten van GS bij het maken van de schattingen beoordeeld op indicaties voor mogelijke tendenties. In het hierna opgenomen overzicht hebben wij van de jaarrekeningposten waaraan een belangrijke schatting ten grondslag ligt weergegeven of wij de schatting als conservatief, neutraal of pessimistisch hebben aangemerkt.

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (x € 1.000)	BEOORDELING HUIDIG BOEKJAAR	TOELICHTING SCHATTING
Materiële vaste activa	27.345	●	Op de boekwaarde van de gronden Ontwikkelbedrijf is een voorziening in mindering gebracht om eventuele verliezen mee af te kunnen dekken.
Financiële vaste activa - voorziening kapitaalverstrekkingen en leningen	19.239	●	Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.
Voorziening grondexploitaties	8.410	●	De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen.
Risicovoorziening ontwikkelbedrijf / grondbank	18.935	●	De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.
Voorzieningen conform artikel 44 van het BBV (verplichtingen en van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel)	47.140	●	Zie pagina 40 van de Bijlagenbundel voor een nadere uiteenzetting van de voorzieningen.

● Conservatief, maar aanvaardbaar ● Neutraal ● Optimistisch, maar aanvaardbaar

4.3 Overige bevindingen en adviezen (1/2)

De voorziening Nazorgfonds wordt omgezet in een reserve Nazorgfonds, omdat er op korte termijn geen bijstortingen worden verwacht

Voorziening Nazorgfonds

Het Fonds Nazorg Stortplaatsen is een belangrijk instrument dat is ingesteld om de nazorg van stortplaatsen mogelijk te maken. Dankzij de regeling die is opgenomen in de Wet Milieubeheer, wordt de exploitant/eigenaar van een stortplaats verplicht om de stortplaats na sluiting over te dragen aan de provincie voor eeuwigdurende nazorg. Om deze nazorg te kunnen bekostigen, wordt er een nazorgheffing opgelegd aan stortplaatsexploitanten. Dit bedrag wordt door GS geïnd en vervolgens gestort in het Fonds Nazorg Stortplaatsen.

Vanuit het fonds worden er voorzieningen gevormd om te zorgen dat de exploitant/eigenaar van een stortplaats deze na sluiting kan overdragen aan de provincie voor eeuwigdurende nazorg. Indien er eventuele tekorten zijn, dan zijn deze voor rekening van de provincie. Om in de toekomst aan de verplichting van de eeuwigdurende nazorg voor gesloten stortplaatsen te kunnen voldoen, is er in het verleden een voorziening Nazorgfonds in de jaarrekening van de provincie gevormd. Om deze voorziening in lijn te brengen met het BBV is na heroverweging besloten om deze om te zetten in een reserve Nazorgfonds.

De verplichting voor eeuwigdurende nazorg is gebaseerd op de inschatting die is gemaakt op basis van de Asset Liability Management (ALM) methode enerzijds en de beleggingsresultaten bij het nazorgfonds anderzijds. Het is echter onzeker of er een mogelijk tekort in kas zal ontstaan. Op basis van de kaspositie van het nazorgfonds en de toelichtingen die zijn ontvangen, begrijpen we dat het nog een lange tijd zal duren voordat de provincie eventueel een betaling zal moeten doen. Daarom is op dit moment een reserve passender dan een voorziening.

Voorziening claims planschade

Naar aanleiding van de nieuwsberichten inzake de zaak Elsendorpse varkensboer hebben wij navraag gedaan naar mogelijke andere claims in het kader van het gewijzigd beleid m.b.t. ruimtelijke ordening. Hieruit blijkt dat er meerdere claims zijn ingediend die al dan niet kunnen leiden tot een uitbetaling. Op dit moment is nog onduidelijk of dit gaat leiden tot aansprakelijkheid van de provincie. Daarnaast is het onduidelijk wat de mogelijke omvang is van deze claims. Op basis van de verslaggevingsregels dienen posten die hun oorsprong vinden in het boekjaar of eerder die redelijkerwijs te schatten zijn en leiden tot een uitbetaling te worden opgenomen in jaarrekening als voorziening of nog te betalen post. De claims zijn in procedure genomen en verkeren in verschillende stadia; dit maakt het lastig om nu een totaal inschatting te maken en blijft er een onzekere situatie bestaan tot het moment van vaststellen van de jaarrekening door PS. Ten aanzien van ontvangen claims planschade is een voorziening van € 725.000 getroffen in afwachting van daadwerkelijke afwikkeling.

Er zijn meerdere claims ingediend in het kader van gewijzigd beleid m.b.t. ruimtelijke ordening, waarvan het onduidelijk is of dit leidt tot aansprakelijkheid van de provincie en wat de omvang van deze claims is. Een voorziening van € 725.000 is getroffen voor ontvangen claims planschade in afwachting van de afwikkeling

Advies aan PS:
besteed voldoende
aandacht aan het
bestuderen van
belangrijke verbonden
partijen

Verantwoording verbonden partijen

De provincie moet rapportages en verantwoording krijgen van verbonden partijen om te controleren of ze bijdragen aan het provinciale doel, vooral als ze een groot risico met zich meebrengen. De verantwoording van de provincie gebeurt in de jaarlijkse paragraaf 'Verbonden partijen' in het jaarverslag en bevat informatie over de visie, beleidsvoornemens, lijst van verbonden partijen, het publiek belang, het financiële resultaat en eventuele risico's. Tussentijdse informatievoorziening gebeurt op basis van de actieve informatieplicht en kan belangrijke ontwikkelingen omvatten zoals wijzigingen in de structuur van een verbonden partij of politiek/maatschappelijk belangrijke ontwikkelingen. De jaarstukken van de verbonden partijen zijn veelal via openbare bronnen beschikbaar. Tevens wordt gewerkt aan het toegankelijker maken van de jaarcijfers van verbonden partijen via een nog in ontwikkeling zijnde website.

Wij adviseren PS vanuit de toezichthoudende rol kennis te nemen van de paragraaf 'Verbonden partijen', deze kritisch te bestuderen en waar nodig aan GS verdiepende vragen te stellen. Hierbij moet de rolverdeling tussen GS en PS zoals omschreven in de onlangs vastgestelde nota verbonden partijen in acht genomen worden.

Concretiseer instellingsbesluiten reserves

Voor het instellen van reserves maakt de provincie gebruik van een instellingsbesluit volgens een vast format. Het instellingsbesluit bevat zaken zoals de functie, doelstelling en gebruik van de reserve, de toegestane minimumstand, maximumstand en bepalingen omtrent opheffing. Het instellingsbesluit bevat ook een omschrijving van de dotatie aan de reserve als ook de onttrekking c.q. inzet van de reserve. Bij onze controle toetsen wij de mutaties nadrukkelijk aan de voorwaarden zoals opgenomen in het instellingsbesluit als ook de vastgestelde begroting. Tijdens deze controle is het ons opgevallen dat de omschrijving van de mogelijke onttrekking aan de reserve niet altijd even concreet is geformuleerd. Dit geeft ruimte voor interpretatie en mogelijk onduidelijkheid voor zowel de verwerking in de administratie als de controle.

Wij adviseren PS in het vervolg bij het vaststellen van instellingsbesluiten inzake reserves kritisch te zijn op de formulering van onttrekkingen aan de betreffende reserves.

Advies aan PS:
wees kritisch op de
formulering van
onttrekkingen aan
reserves bij het
vaststellen van
instellingsbesluiten

In december 2023 heeft de commissie BBV een aantal notities geactualiseerd. Het betreft de notities Rente, Overhead en Grondexploitatie. Alle notities zijn van toepassing met ingang van begrotingsjaar 2025, en mogen worden toegepast voor begrotingsjaar 2024

Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025 (toepassing in 2024 toegestaan)

In december 2023 heeft de commissie BBV een aantal notities geactualiseerd. Het betreft de notities Rente, Overhead en Grondexploitatie. Hieronder hebben wij per onderwerp de belangrijkste wijzigingen opgenomen en gekoppeld aan de impact voor uw provincie. Alle notities zijn van toepassing met ingang van begrotingsjaar 2025, en mogen worden toegepast voor begrotingsjaar 2024.

Notitie rente

De belangrijkste wijziging uit de notitie rente betreft een aanpassing in de toerekening van de rentelasten aan de grondexploitaties. Tot en met 2023 is het alleen toegestaan om de werkelijke rente over het vreemd vermogen (naar rato) toe te rekenen aan de grondexploitaties. Dit geldt tevens voor de toekomstige rentelasten. Met ingang van boekjaar 2025 (en eventueel 2024) wordt voor grondexploitaties geen onderscheid meer gemaakt in het BBV, waardoor de rentetoerekening plaatsvindt op basis van de reguliere omslagrente.

Een tweede belangrijke wijziging is de herintroductie van de mogelijkheid om rentetoerekening aan het eigen vermogen en de voorzieningen toe te passen. Deze mogelijkheid is in 2016 door de commissie BBV beëindigd, maar in de notitie 2023 als keuzemogelijkheid opgenomen. Wij adviseren in 2024 een weloverwogen keuze te maken in het toepassen van de toerekening van rente aan het eigen vermogen en de voorzieningen.

Notitie Overhead

De commissie BBV heeft in de notitie Overhead 2023 de regelgeving met betrekking tot de toerekening van Overhead geactualiseerd, verduidelijkt en samengevoegd in één notitie. De belangrijkste uitspraken en aanbevelingen zijn als volgt:

- **Stellige uitspraak:** Voor de berekening van de tarieven voor de lokale heffingen moet de methodiek voor toerekening van overhead worden gebruikt zoals deze is opgenomen in de financiële verordening. Deze methodiek mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead.
- **Aanbevelingen:** De commissie adviseert om overhead niet bij de begroting vorm te geven maar door middel van de financiële verordening of door een nota overhead aan PS voor te leggen en deze periodiek te herzien. In deze nota neemt de provincie keuzes op ten aanzien van: kaderstelling, methodiek en onderscheiding primaire processen en overhead.

Notitie Grondexploitatie

De belangrijkste wijzigingen in de notitie grondexploitatie zien toe op de wijzigingen ten aanzien van de omgevingswet, die onder andere hebben geleid tot een aanpassing van de lijst met verhaalbare kostensoorten. Deze wijzigingen gaan, in verband met de invoering van de Omgevingswet in per 1 januari 2024. Deze wijzigingen hebben met name invloed op verslaggevingsaspecten bij faciliterend grondbeleid. De overige wijzigingen zien met name toe op de voorwaarden voor warme gronden, de voorbereidingskosten en gemengde projecten. Daarnaast is de rentetoerekening, zoals hierboven is toegelicht gewijzigd.

Bijlagen

- A [Onze controle](#)
- B [Bevindingen SiSa-bijlage](#)

A. Onze controle

Doel en object van de controle

Doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de provincie Noord-Brabant, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV.

Opdracht

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 6 oktober 2023. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 6 oktober 2023 met kenmerk 1278/1009912/RdL/SP.

Strekking van de controleverklaring

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2023 van de provincie Noord-Brabant aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij hierbij een goedkeurende controleverklaring, gedateerd op 29 mei 2024, afgegeven. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle zijn afdoende behandeld en onze controle is dan ook afgerond.

Materialiteit

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de Provinciale Staten vastgestelde toleranties gehanteerd. De Provinciale Staten heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 14,2 mln. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 500.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden. Wij zijn onafhankelijk van de provincie Noord-Brabant zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Controleaanpak

Controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 6 oktober 2023 opgenomen. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is gebaseerd op een systeemgerichte en gegevensgerichte risicogerichte benadering, waarbij gesteund wordt op de opzet, het bestaan en de werking van de aanwezige administratieve organisatie en de daarin opgenomen beheersingssystemen. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

Wij hebben voor de volgende risico's – die zich met een hoge waarschijnlijkheid kunnen voordoen én mogelijk materiële impact hebben – in onze controle meer aandacht gehad:

- ▶ Ongebruikelijke memoriaalboekingen bij het opstellen van de jaarstukken teneinde te voldoen aan de door PS gestelde kaders (voorgeschreven risico op basis van de controlestandaard 240);
- ▶ Ontvangen opbrengsten uit specifieke uitkering van het Rijk onterecht verantwoorden onder de overlopende passiva in plaats van in de baten om daarmee opbrengsten te verschuiven naar de toekomst.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

De waarderingen in de jaarrekening van de provincie Noord-Brabant zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de provincie Noord-Brabant als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voortzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van GS. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door GS ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar. In onze controleverklaring hebben wij gerapporteerd over onze controleaanpak ten aanzien van het vermogen van de provincie Noord-Brabant om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2023.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De grondslagen van de jaarrekening 2023 zijn aanvaardbaar

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De jaarstukken 2023 van uw provincie bestaan uit:

- ▶ het jaarverslag 2023 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen);
- ▶ de jaarrekening 2023 (rechtmatigheidsverantwoording, balans met toelichtingen, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van de Provinciewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw provincie zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2023. In 2023 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw provincie. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw provincie en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van GS en de directie dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door GS en de directie toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze boardletter 2023. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld.

B. Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De provincie Noord-Brabant heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst. In onderstaande tabel zijn de te rapporteren bevindingen opgenomen:

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2023 in het kader van SiSa worden verantwoord. Per regeling is aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	GOEDKEUREND
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening	GOEDKEUREND

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C13	1	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Fout		
C13	2	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Onzekerheid		
C41	1	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Fout		
C41	2	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Onzekerheid		
C81	1	Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals	Fout		
C81	2	Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals	Onzekerheid		
C86	1	Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche	Fout		
C86	2	Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche	Onzekerheid		
C103	1	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals tweede tranche	Fout		
C103	2	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals tweede tranche	Onzekerheid		
C112	1	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in acht NOVEX-gebieden	Fout		
C112	2	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in acht NOVEX-gebieden	Onzekerheid		
C117	1	Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren	Fout		
C117	2	Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren	Onzekerheid		

Vervolg

C210	1	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Fout		
C210	2	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Onzekerheid		
E10	1	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Fout		
E10	2	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Onzekerheid		
E12	1	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Fout		
E12	2	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Onzekerheid		
E15	1	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023	Fout		
E15	2	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023	Onzekerheid		
E24	1	Project N65 Vught-Haaren	Fout		
E24	2	Project N65 Vught-Haaren	Onzekerheid		
E27	1	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Fout		
E27	2	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Onzekerheid		
E32	1	Incidentele specifieke uitkering Smartwayz	Fout		
E32	2	Incidentele specifieke uitkering Smartwayz	Onzekerheid		
E38	1	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2020	Fout		
E38	2	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2020	Onzekerheid		
E40	1	Truckparking lead partnership	Fout		
E40	2	Truckparking lead partnership	Onzekerheid		
E53	1	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Fout		
E53	2	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Onzekerheid		
E55	1	Tijdelijke regeling specifieke uitkering Landelijk Verbeterprogramma Overwegen 2021–2028	Fout		
E55	2	Tijdelijke regeling specifieke uitkering Landelijk Verbeterprogramma Overwegen 2021–2028	Onzekerheid		
E56	1	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	Fout		
E56	2	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	Onzekerheid		
E57	1	Tijdelijk Regeling Specifieke uitkering Zero Emissie Bus 2022-2024	Fout		
E57	2	Tijdelijk Regeling Specifieke uitkering Zero Emissie Bus 2022-2024	Onzekerheid		

Vervolg

E58	1	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Fout		
E58	2	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Onzekerheid		
E63	1	Kademureninitiatief Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022-2026	Fout		
E63	2	Kademureninitiatief Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022-2026	Onzekerheid		
E77	1	Incidentele specifieke uitkering Ruimte voor de Maas bij Oeffelt	Fout		
E77	2	Incidentele specifieke uitkering Ruimte voor de Maas bij Oeffelt	Onzekerheid		
E83	1	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Fout		
E83	2	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Onzekerheid		
E84	1	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Fout		
E84	2	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Onzekerheid		
E86	1	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2022	Fout		
E86	2	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2022	Onzekerheid		
E87	1	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater	Fout		
E87	2	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater	Onzekerheid		
E91	1	Incidentele specifieke uitkering project Meanderende Maas – Planfase deelgebieden Ossekamp en De Waarden	Fout		
E91	2	Incidentele specifieke uitkering project Meanderende Maas – Planfase deelgebieden Ossekamp en De Waarden	Onzekerheid		
E94	1	Incidentele specifieke uitkering (water)bodemsanering 2022	Fout		
E94	2	Incidentele specifieke uitkering (water)bodemsanering 2022	Onzekerheid		

Vervolg

E95	1	Onderzoek KRW Doelbereik en handelingsperspectief RBO Maas	Fout		
E95	2	Onderzoek KRW Doelbereik en handelingsperspectief RBO Maas	Onzekerheid		
E97	1	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Fout		
E97	2	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Onzekerheid		
E106	1	Regionale Aanpak Laadinfrastructuur	Fout		
E106	2	Regionale Aanpak Laadinfrastructuur	Onzekerheid		
F12	1	Eenmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van regionale MIT-regeling 2018-2023	Fout		
F12	2	Eenmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van regionale MIT-regeling 2018-2023	Onzekerheid		
F14	1	Regeling specifieke uitkering MIT 2021	Fout		
F14	2	Regeling specifieke uitkering MIT 2021	Onzekerheid		
F25	1	Regeling specifieke uitkering MIT	Fout		
F25	2	Regeling specifieke uitkering MIT	Onzekerheid		
F28	1	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Fout		
F28	2	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Onzekerheid		
F45	1	Pilot MIEK Regio Moerdijk 2023-2024	Fout		
F45	2	Pilot MIEK Regio Moerdijk 2023-2024	Onzekerheid		
F47	1	Bestuursvereenkomst ter uitvoering van de Green Deal Noord-Brabant Solar en Biobased Economy	Fout		
F47	2	Bestuursvereenkomst ter uitvoering van de Green Deal Noord-Brabant Solar en Biobased Economy	Onzekerheid		
G15	1	Specifieke uitkering Brabants Migratie Informatiepunt_ deel provincie Noord-Brabant 2023	Fout		
G15	2	Specifieke uitkering Brabants Migratie Informatiepunt_ deel provincie Noord-Brabant 2023	Onzekerheid		
L7	1	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Fout		
L7	2	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Onzekerheid		
L8	1	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	Fout		
L8	2	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	Onzekerheid		

Vervolg

L16	1	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur	Fout		
L16	2	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur	Onzekerheid		
L17	1	Vervolgfase Design Thinking Peelvenen	Fout		
L17	2	Vervolgfase Design Thinking Peelvenen	Onzekerheid		
L24	1	Regeling specifieke uitkering voorbereidingskosten landelijk gebied, versnellingsvoorstellen en PAS-melders	Fout		
L24	2	Regeling specifieke uitkering voorbereidingskosten landelijk gebied, versnellingsvoorstellen en PAS-melders	Onzekerheid		
L25	1	Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied	Fout		
L25	2	Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied	Onzekerheid		
L29	1	Regeling specifieke uitkering capaciteit natuurmonitoring	Fout		
L29	2	Regeling specifieke uitkering capaciteit natuurmonitoring	Onzekerheid		
L31	1	Specifieke uitkering Regeling uitvoering BO nitraat	Fout		
L31	2	Specifieke uitkering Regeling uitvoering BO nitraat	Onzekerheid		
L32	1	Specifieke uitkering Regeling uitvoering aanpak piekbelasting	Fout		
L32	2	Specifieke uitkering Regeling uitvoering aanpak piekbelasting	Onzekerheid		

bdo.nl